

TOLMINSKI GLAS

GLASILO TOLMINSKIH DOMOBRANCEV

L. I.

Tolmin, 21. oktobra 1944.

Št. 12/13

SIMON GREGORČIČ

* 15. oktober 1844.

Ob stoletnici njegovega rojstva

Kaj naj ti povem v teh težkih dneh, o domovina?

Govoril Ti bom besede tvojega največjega sinu, pesnika po milosti božji, nepozabnega narodnega ljubljenca. V njegovem imenu Ti bom klical nazaj v spomin vse tiste ideale, ob grobu katerih danes žalujemo, spomnil te bom najvišjih vrednot v katere je imel On vprto svoje oko, jih opeval s toliko ljubeznijo ter jih hotel kot pečat vtisriti svojemu narodu, da bi ga vsega prenovil, — ah tistih vrednot, ki jih danes najtemnejše sile modernega veka tako zametavajo in trgajo iz src ljubljenskih rojakov, da škripljejo od bolesti njegove kosti, kakor da bi hotel vstati iz groba: zemlja nad njimi je zrahljana...

V teh težkih dneh.

»Hodil po zemlji sem naši in pil nje bolesti: Fantu je srce posirovelo sredi sirovosti, ljubezen mu je zamrla v sirotnem srcu, svoj lastni dom je začel mrziti, pred svojo mater se boji stopiti, ker slutiti, da mu bo gledalo njeno oko v dno duše in videlo tam vse razdejanje. — Najlepši dekleški cvet je nagnil glavo in začel veneti, usahnil je že. Kakšna izguba, kakšna škoda! Kjer so bile prej sončne livade, so sedaj tamkaj umazane močvare, kjer se ne kotali nič drugega kakor gnusna golazen! — V družini je neka praznina, ki je nihče več ne more zasuti. Oče molče obžaluje svojo veliko krivdo in misel, da je bil zapeljan, ga ne umiri, ne, ga ne potolaži: glava družine se ne sme dati zapeljati. V materino srce legajo temne slutnje in glasni očitki, ki jih ne more prepiti še tako velik trušč: ti angel varuh v srcu svojega otroka, — pa si njegova poguba!

Gledal sem in razmišljal, do groba sem si vtisnil v spomin: V deževnem mraku, duhomornim kot prokletstvo, sredi ruševin in vzduha po požganem, je stopal duhovnik ter si pridvigaval talar. Za njim so nesli belo krsto, njegovi stariši ga niso mogli spremljati na zadnjo pot. Miserere... Tako neskončno žalostne pogrebne pesmi še nisem slišal v svojem življenju.

Sijajni možje in fantje, kje ste vi, kam ste izginili? Zastonj se ozira okrog moje oko, da bi vas vsaj še

enkrat videlo tu na zemlji zapuščeni: ni Vas več in nikoli Vas več ne bo. Bog ve kje je Vaša mučeniška kri škropila našo zemljo, kje čakajo Vaše mučene kosti velike sode, ko bo vse razodeto...

Domovina!

»Vdova tožna, zapuščena,
Ti mati toliko sirot,
S krvjo, solzami napojena,
Ki bol poznaš le — nič dobrot....«

Kaj naj Ti napišem v teh težkih dneh, če ne besede tvojega velikega sinu, ki nam si ga poslala pred stoletjem, — Simona Gregorčiča?

Iz kmečke hiše.

Naš pesnik se je rodil dne 15. oktobra 1844. pri Pomolču na Vrtnem pod sivim gorskim očakom Krnom, nad Sočo, krasno bistro hčerko planin.

V svojih prvih otroških letih je živel tako, kakor vsi naši kmečki otroci po gorskih selih in vaseh. Igral se je s svojimi tovariši, se z njimi lovil in skrival, nagajal in kričal. Pa tudi pomagati je moral svojemu atu: z njim je hodil na polje in senožeti ter mu pomagal kar je pač mogel, za njim je trosil pokošeno travo, obračal seno, ga nosil skupaj, da so drugi delali lonce ali kopo. Po končanem delu je tudi on napravil iz vej malo breme, ki ga je prinesel sam domov, da ga je mama pohvalila. Tudi nji je pomagal, ji prinašal polno naročje seceljenih drvi, šel je po vodo, po listje za steljo, nesel je v mlekarno in pomagal napajati krave. Zlasti je moral zgodaj pasti čredo očetovo. Zgodaj je vstajal in zvečer je prignal utrujen domov svoj trop. Nič čudnega, da se je utrudil, saj je cel dan žvižgal in pel, iskal gnezda in lovil polhe. Trgal je planinske rože, vdiral kamenje po bregovih in strminah, iskal je svoje družbe ter s svojimi prijatelji pastirji tekal in se igral sredi žive narave tam na sončnih pašnikih, — o ti brezskrbna najlepša doba!

Prvič se je resno zamislil mali Šimen, ko so mu povedali, da ga pošljejo v šole. Kaj, da bo moral zapustiti rojstno deželico in tisto hišico, kjer mu je tekla zibelka. Kako se bo mogel ločiti od svojih planin, od

koder je užival čudovite razglede doli po Soški dolini in tja po vaseh ob pobočju travnatnega Stola? Kako se bo mogel ločiti od polja, travnikov, senožeti, kjer je tolikokrat pomagal pri delu svojemu atu. Kako bo zapustil to domačo zemljico, ki mu je tako prirasla k srcu, da mu bo le to venomer krvavelo, ko bo bilo in čutilo na tujih tleh?

Ti ubogi Pomolčev otrok! Kaj vse je čutil tisti zadnji večer svoje otroške pastirske dobe doma. Njegova mati je pokladala Šimenu perilo v zaboj. Vse po vrsti mu je naštevala in zapisala: Dva para hlač, tri srajce, pet parov nogavic, osem facolčev, dva jopiča, klobuk, čevlji, dežnik, ... Pazi, Šimen, da nič ne izgubiš, saj veš, da smo ubogi. Pa prav pridno se moraš učiti, da bo kaj iz tebe. — Otroku je bilo tako milo pri srcu, da ni mogel več govoriti. Šel je ven pred hišo ter gledal planine v otožno noč zavite. Od nečud je prihajala pesem fantov, ki so bili potrjeni na naboru: kmalu bodo šli k vojakom, na vojsko. Globoko mu je segala ta pesem v dušo ter se srečala z njegovo. Prvi viri poezije so žuboreli v njegovi notrini. Dolgo let potem je izlil iz svojega srca pesem, ki je bila spočeta tisti večer:

»Planine sončne, ve moj raj,
Jaz tudi ločim se sedaj,
A Bog le ve, kaj tu pustim,
In Bog le ve, kaj zdaj trpim!«

Šimen! Zakaj nisem bil rojen še jaz pred stoletjem in te nisem videl in objel tisti večer?!

Ko v duhu gledam dečka, bodočega pesnika, kako se poslavlja zgodaj zjutraj od svojih dragih, kako ga mati prekriža in poškropi z blagoslovljeno vodo; ko ga gledam, kako zapušča svojo rojstno kmečko hišo in se tu pa tam žalosten ozre nazaj na ljubljena polja, znane pašnike in gore, — mi prihaja v spomin prav njegova pesem:

»Kar mož nebesa so poslala,
Da večnih nas otmó grobov,
Vse mati kmetska je zibala,
Iz kmetskih so izšli domov.

Od tam nam miselci globoki,
Od tam klicarji k nebu nam,
Od tam nam pesniki proroki,
Za dom borilci — vsi od tam.«

Resnično! Vsi naši kulturni delavci in narodni borci za svete pravice so izšli iz kmečkih domov.

Zato ne pokvarjajte kmečkih fantov in deklet, ne zastrupljajte jim duša, da ne bodo nekoč žalostni začetniki žalostnih mladih življenj.

Ne trgajte kmečkih ljudi od rojstne hiše, od ljubljene polja, v brezpomembno trpljenje, v bolezen in smrt, da ne bo propadel največji in najboljši del našega naroda.

Ne žalite naših očetov in mater, ne delajte jim nepotrebnih skrbi, saj jih imajo itak že dovolj, ne pehajte jih v obup, ne jemite jim veselja do dela in življenja, drugače boste spravili ves narod na pot samomora.

Pustite kmetu njegovo imetje, njegovo lastnino s tolikim trudom in potom pridobljeno, s toliko ljubeznijo ljubljeno, od tolikih rodov negovano in blagoslovljeno. Ne požigajte kmečkih domov, ki so blagor naroda in prihodnost domovine, ker če bo ta dom propadel, bo potegnil s seboj v propast nas vse.

Ne delajte proti pristrčnemu voščilu poeta-kmeta in njegovi goreči prošnji za blagor kmečke hiše: Naj vedno mirno bi živela!

Če ne boste poslušali te prošnje in te molitve, ne bomo imeli več Gregorčičev.

Planinski raj.

»Planinski dom in planinski mir,
Zapustil je rano ta mladi pastir,

.....
A zabil pastiček sred daljne ravnine
Nikoli ni zabil domače planine.«

V najtežjih dneh, kadar je bilo njegovo rahločutno srce sila zagrenjeno, kadar so napadali njegove najlepše pesmi in ga prehudo sodili in obsojali, takrat se mu je vstavil utrujeni korak in se je zamaknil tja gori v svoje goré: »Oh kolikrat mi v gorsko stran plujó oči!...«

Tedaj se je vrstila slika za sliko pred njegovim duhom, vse iz nekdanjih daljnih dni, tako nebeško lepah: čreda, planine, pašniki, studenci, potoki, gozdovi, — sam čudovit svet, vsi zlati časi:

»Oj pašniki sončni, lesovje temno,
Vi viri potoki, studeni,
Ti slap moj grmeči, ti selo mirno,
Pri srci kot nekdanj ste meni!

Željno, kakor ded naš v izgubljeni raj,

Jaz gledam na trate planinske,
Solzeč se oziram na mesta nazaj,
Kjer sanjal sem sanje detinske.«

In zahrepenel je po planinskem miru. A to hrepenenje se mu ni nikoli uresničilo, zato je rodilo še večjo ljubezen, še večje neizmerne želje po planinskem rajju. Tudi ta ljubezen ga je použivala in mu pospešila poslednji utrip nemirnega srca. V svoji zapuščini je zapisal, naj ga vsaj mrtvega pokopljejo v domači zemlji:

»Kako se bo mirno tam spalo
Na gričku zelenem ob Soči...
Tam mojih pradedov nebrogen spi trop,
Tam bodi moj grobl«

Ta želja se mu je le vresničila. Jelka na Kornu še sanja tisti dan, ko je pevski zbor zapel mrtvemu pesniku »Nazaj v planinski raj«:

»O zlatih dni spomin
Me vleče na planine,
Po njih srce mi gine,
Saj jaz planin sem sin, —
Tedaj nazaj,
Nazaj v planinski raj!«

Mrtvaški spreved se je začel pomikati iz Katerinijevega rtga: množica je zaihtela, vsako oko je bilo solzno.

Tam gori sedaj počiva v svojem tako ljubljene planinskem svetu. Stražar Krn, ki ga je nekdanj gledal pastička, zre ponosno na svojega velikega, domači zemlji tako zvestega sina. Hči planin pa mu hvaležna tajinstveno šumlja in poje skrivnostne pesmi.

Ljubezen do rojstne zemlje! Ti, ki si jo imel v toliki meri, prelij jo še v naše srce. Prelij jo našim fantom kjerkoli se nahajajo, po gozdovih, na frontah, v internaciji, po ječah in taboriščih. Saj če jim ta ljubezen zamre, jim zamre vsak čut plemenitosti in človečanstva.

Prelij jo našim dekletom, da bodo ljubile svoj dom, svoj nagelj in rožmarin, ki bo razveseljeval utrujenega popotnika, da ne bodo zahrepenela po tujini, in če že morajo biti v nji radi vsakdanjega kruha, da bodo sanjala in ljubila svojo domačijo ter štela tedne in dneve, ko se vrnejo domov.

Ti, pesnik planinskega raja, uči ljubiti svoje rojake domačo zemljo, saj kdor ni v malem zvest ni tudi v velikem. Podpri v tej ljubezni tiste, ki jim je postal zopern kraj v katerem so se rodili in živeli, ker so jim bile prav tam storjene velike krivice, trpljenje, žalost, nepopisno gorjé. Povej jim, da so hudobni le nekateri ljudje, domača gruda pa je vedno lepa in sveta.

Domovina.

Iz ljubezni do njegovih planin je rasla v Gregorčičevi duši še druga, velika kakor življenje, močna kakor smrt.

Domovina je bila neizbrisno zapisa na sredi njegovega srca.

Zastonj iščem izrazov, da bi kar mogoče izčrpno povedal kakšna je bila njegova domovinska ljubezen.

Vzemi in beri njegove pesmi, če si kmet ali pa izobraženec. Čudil se boš do ginjenosti, kako strastno je bilo njegovo srce za domovino. Do solza je bil žalosten, kadar je razmišljal o njeni nesreči, trpljenju, zmotah:

»Oh moj dom še tema krije,
Megla narod moj mori,
Iz oči mi solza lije,
Tuga mi srce topi.«

Kako silno je želel, da bi izginile vse temne sile, ki so že takrat trpile in morale slovenski narod, da bi se le ta prikazal velik, častit, vsega spoštovanja vreden, v najlepši luči osvetljen:

»Beži megla, mrak izgini,
Da zazrem premili dom,
Da po dragi domovini,
Sine slavske videl bom!«

Ni iskal svoje sreče, prosil pa je Boga, naj osreči njegov narod, naj mu zjasni temne zvezde, saj če bo domovina srečna, bo z njo srečen tudi on:

»To prošnjo le usliši Večni,
Ah ne molim je za se,
Molim jo za dom nesrečni:
Zjasni zvezde mu temné!«

Zarelo je od veselja njegovo oko, kadar je kot prerok napovedoval svojim rojakom, da se jim bliža sonce sreče, ki bo razpršilo morečo temo:

»Njim sporočal bom z višave:
Kmalu mine mrkla noč,
Kmalu dan napoči Slave,
Kmalu zmaga sonca moč.«

Poln upanja in veselega pričakovanja je gledal v jutranji zarji prisposodbo neke druge zarje, ki se bo razgrnila čez domovino:

»Čez doline se razgrinja,
Venča glave naših gor,
Mene pa sladko spominja,
Tudi Slavi sije zor.

S pasom zlatim dom ovija,
Temni mu jasni obraz,
Zlati up mi v dušo vlija,
Da nam lepši vstane čas.«

Nobena ustvarjena sila bi ne mogla streti te njegove globoke ljubezni, ne preganjanje, ne hudi napadi njegovih literarnih nasprotnikov, ne različni viharji v njegovem občutljivem srcu. Samo kadar mu bo srce nehalo biti, ne bo več v njem vse te silne ljubezni.

Mi verjamemo, da smrt ni uničila te ljubezni do našega naroda, marveč jo je presadila v večnost, k ljubezni sami in jo tam neizmerno poplemenitila in potisočerala.

Domovina, domovina! Ali slišite ta silni klic Simona Gregorčiča vi, ki ste pripravljeni žrtvovati svojo zemljo za zmago tega kar ni nacionalno, ampak internacionalno? Ali vas ne žge v dno duše pesnikova neprestana prošnja za srečo in veličino slovenske zemlje, ki je po vaši krivdi pogreznjena v globoko žalost in prebridko trpljenje?

Ali ne slišite iz večnosti žalostnih očitkov vzornega domoljuba: Vi trgate iz premnogih src vse to kaj je najlepše in najplemenitejše ter sejete razočaranje, prevare, obup?

Ali ne slutite, kako bridko se mu mora zdeti, da zastrupljate toliko naših fantov in deklet, ki bodo moralno in telesno propadli, zreli samo za sovraštvo do vsega tega kar dela narod zdrav in pošten.

Ali se spominjate, kako ste vi sami poteptali slovensko zastavo ter si naredili znamenje sovraštva, nasilja in krvi?

Seveda se spominjate in dobro se zavedate kaj Vam danes govori naš pesnik, toda gluhi ste za vse njegove silne klice, saj vam je že kdaj zamrl glas vesti: hudi grehi in težki zločini proti narodu so vam umorili poslednji človečanski čut.

Vam ne govorimo več in vas ne prosimo spreobrnjenja, ker ga niste več zmožni.

Do vas pa se obračamo, ki gojite v srcu še nekaj plemenitih čustev usmiljenja in ljubezni do svojega naroda. Odprite njegove pesmi in tam berite: Domovina, domovina!

Bog.

Gregorčičevo srce je veliko čutilo in zato veliko trpelo. Njegov inteligentni in ljudomili obraz je bil zmerom bolj resno zamišljen. Otožnost diha iz njegove poezije, spremlja ga na polje, pod zvezdno nebo, zlasti v nekaterih okoliščinah ga vsega prevzame in teži.

Nekatere njegove pesmi, v kateri je izlil vse svoje gorje in osamljenost, te kar zazibljejo v žalost, da nehoté sočustvuješ z njim:

»Ne tožim vam cvetlice
Kar mlado mi mori srce...
Ne tožim zvezde zlate
Bolesti svoje vam nikdar...
Ne tožim kot sem tožil
Brezčutnim, mrzlim več ljudem...

Videl je hudobijo in pokvarjenost sveta, spoznaval vse zlo, ki ga prinaša greh med ljudi, živel je sredi trpljenja in težkega življenja svojega ljudstva, on sam je bridko okusil in bojeval težke boje ter trpel radi različnih hudih notranjih viharjev.

Težka je pot, ki pelje v življenje, v najlepše vzore, k lepoti, harmoniji, ljubezni. In vendar je treba po njej hoditi in bojevati težak boj. Že sv. pismo imenuje naše življenje kot boj, kot čas preizkušnje v pregnanstvu, v solzni dolini... Pregnanstvo pa je vedno grenko, kdo ne bi v njem žloval? Boj je vedno naporen, kdo ne bi radi njega trpel? Če že navaden človek toži nad težkim življenjem, in večkrat vzdihuje na strmi poti k večnim ciljem, ali kaj čuda, da je to tembolj tožilo tako občutljivo pesnikovo srce? Sredi tega trpljenja je iskal izhoda k sreči in miru. Kot globoko veren katoličan je dobro vedel, da te sreče ne najde »tu na zemlji zapuščeni«, samo onstran tega obzorja, v večnosti, v Bogu je vsa neizmerna sreča. In je zahrepenel po Njem. Zato je blagroval otroka umrlega v prvi nežni dobi:

»Pač blagor, blagor tebi,
Tam dobro je za te,
Na srečnem božjem nebi
Oj moli še za me!

Nič žalostnega se mu ne zdi smrt pravičnega, marveč nekaj tolažljivega. Telo se trudno spočije in bo čakalo angelske trobente, da ga priključuje vstajenju, duh pa že biva ves radosten v božjem objemu:

»A duh visoko vrh zvezda,
Z duhovi rajskimi ti biva,
V objetju večnega Boga.
Tam blaženstvo brezmejno vživa.

Za svojim pokojnim prijateljem bi rad, tja

Kjer ni mraku, kjer ni noči,
Kjer sreče sonce nam ne ugasne,
Resnice sonce ne stemni.

Iz takih in podobnih Gregorčičevih verzov, se sliši po tolikih stoletjih, hrepenenje in krik sv. Pavla: Želim razvezan biti in s Teboj živeti! In v njegovi žalostni pesmi je končno le nekaj tistega kar je napisal sv. Avguštin: Nesrečno in nemirno je človeško srce dokler ne počiva v Bogu. »Željno je čakal tistega dneva, ko mu za vedno potihne vihar srca in sveta. V duhu si ga že predstavlja, kako bo splaval k svojemu Stvarniku:

»Tebi hitel bom naproti,
Da enkrat tvoj obraz bi zrl,
Da zrl bi sončno jasno lice,
Obraz ljubezni in resnice!«

Njegove želje so bile izpolnjene 15. novembra 1906. Ta dan je našel v Bogu svoj mir.

Kako bi mogel pesnik prenašati vse gorje življenja brez Boga in njegove vere? Kako bi mogel vstrajati brez upanja v večno plačilo? Kako bi mogel pa ves narod vstrajati v tolikem trpljenju današnjih dni brez vere v večno srečno? Kako bi mogel prenašati vse krivice in nasilja brez upanja v božjo pravico? Kako ne bi obupal nad življenjem brez ljubezni do Njega, ki je naše življenje in Vstajenje? Velika so ta vprašanja. Kdor hoče iztrebiti vero in sveta, naj gre in naj preišljuje. Kdor hoče vzeti narodu upanje v Boga in ljubezen do Njega, naj se boji prokletstva božjega in narodovega.

ZANIMIVO ZA VSE.

TOLMINSKO. — Neka znana gospodična učiteljica se je jezila na domobrance, ker prejemajo orožje od okupatorja, da se borijo proti lastnim bratom. Par dni za tem ji je nekdo poslal »Črne bukke« in pisemce, v katerem je bilo napisano med drugim tudi tole: »... da boste vedela, kaj je napravil komunizem, proti kateremu bi se borili tudi z hudičevim orožjem. Knjiga stane L. 40 Toliko vam je morda še ostalo od plače, ki ste jo toliko časa prejemali od Savojske Italije, da ste v šoli potujčevali slovenske otroke.« — Do danes gospodična učiteljica še ni poslala odgovora.

SLAP OB IDRIJCI. — VOLITVE. — Prejeli smo dopis o volitvah na Slapu, ki ga priobčujemo dobesedno. Popravili smo le slovnične napake ter zamenjavo v in b, ki jih naš dopisnik ne loči:

»Tudi na Slapu že dolgo kraljuje »svoboda«, ki nam bo svetila v temi zimskih večerov namesto električne razsvetljave, ki so jo partizani ukradli. — Priprave za volitve so bile ogromne. Volilna komisija je prišla iz Idrije ob Bači. Sestavljali so jo: Pravoslavni krojač Pavšič, živa podoba vsega »osvobodilnega« gibanja, saj kot ona šepa na vseh koncih in krajih. Prav zato so mu domušneži nadeli ime »Osvobodilna fronta« v Hoteškcu. Drugi član komisije je bil čevljar Valentinčič, ki se je že pred leti izjavil, da mu je ljubša komunistična Italija kot narodna Jugoslavija. Če ga kdo še ne pozna, naj povemo, da je oče one gospodične Nade, ki je pod Savojski na policiji prav na debelo izdajala naše ljudi, zraven pa je bila še dobrodošla ljubica sa vojskih policajev.

Izid volitev je vse razočaral. Naš Jurij Strmar, glavar vseh partizanskih parab in ovaduhov, je slavno — propadel. Ko je možakar to zvedel, je na tihem ves zavzet premišljeval, kako more propasti tak borec komunizma kot je on. — Za župana je bil izvoljen tujec Drole: slabo spričevalo za Slap, da nima med vsemi domačini niti enega, ki bi bil sposoben voditi rdečo republiko svoje vasi. — Pri volitvah je prišel do veljave tovariš Bogomil, ki uveljavlja komunizem le pri

drugih, pri sebi in svojem stricu pa ne.

Janez Stinar ni dosegel pri volitvah tega, kar je pričakoval, četudi ima velike partizanske zasluge. Tudi priganjaču Krivcu Francu so odkazali bolj postransko vlogo.

BOVEC. — Tovariš Peter Škudrov iz Srpenice se je izrazil dobesedno tako: »Če sedaj ubijemo onega duhovnika izdajalca, porečejo ljudje, da smo proti veri. Zato bomo počakali«...

Tovariš Peter je v svoji podivjanosti vsaj odkritosrčen in razkrinkuje nam že itak poznane namene OF.

Če pri nas komunisti še ne pobijajo tako na debelo kot so n. pr. na Dolenjskem, delajo to samo iz taktičnih razlogov, da bi namreč pridobili čimveč ljudi za svojo umazano stvar. Naše ljudstvo se, hvala Bôgu, o tem vedno bolj prepričuje. Tudi ti, tovariš Peter, si k temu mnogo pripomogel. Najlepša ti hvala.

KOBARID. — Sredi septembra je na poslednji partizanski poziv pobegnil k partizanom stražar Strgar Ignac. Mislil je, da si bo s tem pridobil njih naklonjenost. Pa se je bridko motil! Kljub obljubam partizanov, da je vsakemu prebeglemu domobrancu življenje zajamčeno, so ga bratje zadnje dni septembra na Krnu bratovsko osvobodili življenja. Smrt dezerterja Strgarja nas ne gane, ker je po svoji krivdi prejel to kar je zaslužil. A ta slučaj bodi vsem šola in opomin: »Kadar ubit lonec je — potlej kuhe konec je.«

SRPENICA. — Žena glavnega terenca je pred svojo hišo na ves glas vpila: »Kdo ima na vesti mojega moža, ki so ga odpeljali v Nemčijo? Dekle, ki je prišlo mimo, ji je mirno a odločno odgovorilo: »Kdo ima na vesti pa naše brate in fante, ki morajo v domačih in tujih gozdovih stradati in umirati?« -- Točen odgovor!

BRJE. — Naš znanec pridiga tako dolgo in goreče, kako je treba vse, prav vse žrtvovati za svobodo, da se mu ljudje ne morejo načuditi. Na nekem mitingu je govoril približno dve uri. Med govorom je

pozival vse svoje poslušalce k dve-minutnem molku v znamenje ponosnega žalovanja nad padlimi »junaki« za svobodo naroda.

Čudovit prizor! Kričeči in od rojstva hripavi govornik je stal kakor duče s stisnjeno dvignjeno pestjo ter v globokem molku razmišljal kaj bi še povedal. Množica pa je strmela in občudovala tako posrečeno in bistrourmno potezo svojega voditelja.

Po simboličnem molku je nadaljeval svoj govor: Vse na svetu mine, samo eden ne umre — Tito! Njegova slava je neminljiva... Cesarju Konstantinu se je prikazal na nebu križ, na njem pa napis: V tem znamenju boš zmagal!... Mi pa rečemo: V znamenju rdeče zvezde bomo zmagali. V tem je naša rešitev od vekomaj do vekomaj. Amen!«

SV. VALENTIN NA KRASU. — Tovariš je povedal na mitingu alarmantno vest, da belogardisti zastrupljajo vodnjake. Kdor mu verjame, naj vode nikdar več ne pije!!!

NEBLE V BRDIH. — Neutrudljive briške tovarišice so po slovenskih vaseh pobirale denar, s katerim so kupile italijanskim tovarišem laško zastavo z komunistično zvezdo. To je zavednost briških tovarišic.

ČEPOVAN. — Stara ženica se je vsa trudna in izmučena vračala iz Gorice domov v Črni vrh. Tovariš jo sredi samotne poti vstavi ter zahteva, da mu izroči vso moko, ki jo je nesla s seboj. Sirota je pokleknila na tla in s sklenjenimi rokami prosila, naj jo ji vendar pusti, ko je tako krvavo zaslužena. Zločinec se je satansko zasmel ter rekel: »Mi hočemo krvi! Zato nam bo ta tvoja moka še posebno teknila, ker je krvavo zaslužena.

Nečloveška, pa resnična zgodba!

ŠT. PETER PRI GORICI. — Pred kakim tednom so se ponoči prikradli na tukajšnje pokopališče komunisti in razbili skoraj vse križe iz nagrobnih spomenikov. Tako delajo v temi, medtem ko o belem dnevu trobijo v svet, da niso proti veri.

* * *

Simon Gregorčič! Teško nam je, da moramo obhajati stoletnico tvoje rojstva v tako težkih razmerah, ko je domovina pograznjena v kri in solze, in to predvsem po krivdi naših nesrečnih bratov brezbožnih in breznarodnih, brez ljubezni do svoje posesti in svojega doma.

Ti jih bodri in uči, ti jim kaži pot nazaj k pravim ciljem, k tistim dobrinam, ki si jih Ti ljubil in tako čudovito lepo opeval: Kmetški dom, planinski raj, domovina Bog. Potem šele nam vstanejo tisti lepi časi, ki si jih Ti prerokoval; potem šele bomo obhajali tvoje obletnice vsi srečni v srečni in veliki domovini. S težkim srcem se sedaj poslavljamo od Tebe:

»Bog ve kdaj nam pride znova,
ki tak rodil bo sad in cvet!«

† Lojze Duhovnik

Nemogoče! Da, prav njega ni več med živimi, nekdanjega tolminskega kaplana, Lojzeta Duhovnika. Komunisti so tudi njemu nastavili peklenški stroj, ki je ugasnil luč njegovega življenja. Lojze je že tretja komunistična žrtev, ki jo je morala položiti na oltar domovine zavedna Duhovnikova družina.

Lojze Duhovnik je bil jasen neupogljiv značaj, ki ni poznal oklevanja, ko je branil svoje prepričanje. Ni se bal klevet in obrekovanja, ni gledal na popularnost. Ko je prišel v Tolmin, so se skoraj še vsi naslajali ob zapeljivih zvokih »narodno osvobodilne borbe.« On pa je brž in odločno začel svariti ljudi pred pogubo novih navkov. Zato se je vzdignil proti njemu val ogorčenja in sovraštva. A vstrajal je kljub temu v svojih načelih in obsojal zmoto. Z železno voljo in s skrajno doslednostjo je hodil vedno pravo pot in svaril ljudi pred nesrečo komunizma. A mnogi ga niso hoteli razumeti, ker so takrat stale še vse vasi in so bili naši fantje in možje še doma, komunistična grozodejstva smo poznali samo iz časopisov.

A danes — po treh letih — so se njegove napovedi uresničile: mnogo domov je že požganih v naši deželi, mnogo družin je uničenih.

na tisoče otrok-sirot in vdov neutilajljivo joče za ubitimi svojci.

Komunisti so spoznali v Lojzetu pravega duhovnika, svojega največjega sovražnika. Začeli so ga preganjati in mu streči po življenje. Kljub temu je hodil še vedno učiti krščanski nauk v oddaljeni Čadrg ter spovedovat bolnike za puščene tolminske grape. In ko smo ga v Tolminu nestrpnopričakovali, se je vrnil ves nasmejan: zopet sem jih ukanil, čakali so me

v zasedi, jaz pa sem jim všel po drugi poti.

Sedaj je padel tudi on. Žrtvoval je svojo mladost za boljšo bodočnost svojega naroda. Vi vsi ki ste ga preganjali, odprite vendar oči in spoznajte resnične prijatelje in dobrotnike slovenskega ljudstva.

Ti pa dragi Lojze, počivaj mirno v rodni zemlji, kjer si v zadnjih dneh svojega življenja delal, trpel in padel kot junak. Večna ti slava!

Tolminska pošta

Dragi Tolminci!

Vem, da radi berete novice v našem »Tolminskem glasu«, da najprej to preberete, kar je na zadnji strani, zadnje pa kar je na prvi. In Vam ne zamerim preveč, saj danes je popolnoma narobe svet, kar je noro je pametno in kar pametno noro, kar je svobodno je suženjsko in kar suženjsko svobodo. Resnično bo to kar sem slišal prav pri Vas na Tolminskem, da je dal gospod Bog vse hudiču v našem, naj jo vlada nekaj časa svet, kakor pač sam hoče. Pa bo že prišel čas, ko mu bo zopet vse nazaj vzel: še bo luštno!

Le berite novice, saj jih rad berem tudi jaz, pa zmerom nam jih prav pridno pošiljajte. A prosim Vas, če bi še mene radi imeli in moja pisma radi brali, četudi ne bodo ljubavne vsebine. Ali hočete, da se Vam predstavim? Sem Vaš stric Janez, pastirskega in samskega stanu, rimsko-katoliške vere, polnoleten. Vas, Tolmince in Tolminke, poznam dobro in še vedno sanjam o Vaši lepi zemlji od potu in solza Vaših kmetov napojeni, danes od trpljenja in krvi Vaših sirot posvečeni: Visoki most čez Tolminsko pri Dantejevi jami, pravi planinski raj v Čadrskem kraljestvu, tiste romantične soteske in sončnata sprehajališča, kolovozi in stezice, čisti žubereči vir... O ti čudovit svet, še vedno blešči v zlatem okviru ljubezni moje!

Zato se rad poslužim »Tolminskega glasu« in se mu pristrčno zahvalim, da mi nudi priliko, da Vam vsem kaj povem, potožim, Vas kaj vprašam. Saj danes koriera ne vozi več, da bi ji izročil pošto za Vas. Zakaj ne vozi, to boste vedeli najbolje Vi. Pa četudi bi ne vedeli, bi Vam o tem ne govoril, drugače bi lahko že koj ob začetku zgubil vse simpatije, zlasti pri nekaterih tako enega kot drugega spola.

Dosti Vam imam povedati, saj se nismo že dolgo videli. Zato Vam bom skušal v vsaki številki našega lista nekaj napisati. Če bom dolgočasen, kar vrzite moje pismo v koš ali pa mi pišite, naj se poboljšam in naj Vam več ne pišem. Kakor boste Vi hoteli. Nekaj pa bi Vas le prosil, da bi mi tudi Vi pisali ter poslali kaj novic iz Vaše tolminske deželice. Vse me bo zanimalo, tudi najmanjša podrobnost. Že danes, dragi prijatelj, primi za pero ter mi kaj napiši o Vaših razmerah in težavah.

Jaz Vam bom skušal odgovoriti na vsako pismo, seveda če bo le mogoče. Če ne bom odgovoril takoj, imejte potrpljenje z mano. Vse leno po vrsti, kot so hiše v Trstii. Pismo naslovite na uredništvo »Tolminski glas« — Tolmin. Pisal Vam ne bom učeno, kakor znajo drugi, ker nisem učenjak. Nikoli ne bom zapisal visokil besed, kot so: panika, suvereniteta, likvidacija, emancipacija, intendant in podoben klump. Pisal bom preprosto, po tolminsko, kot znajo naši kmetje, da se bomo prav dobro razumeli. Ta ko mi pišite tudi Vi.

Za danes bodi dovolj, prihodnjic še. Dotlej pa pričakujem Vaše pošte.

Ostanite mi zdravi in dobre volje

Sem Vaš vdani Stric Janez